

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสภาพสังคม เศรษฐกิจ ของประชาชน จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ครั้งนี้ ได้ผลการศึกษาด้านข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 7 – 11

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิก ในครัวเรือน

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	115	71.9
หญิง	45	28.1
รวม	160	100.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา (ป.1 – ป.6)	127	79.4
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3)	6	3.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6)	8	5.0
ปวช./ปวท./ปวส.	4	2.5
อื่น ๆ	2	1.3
ไม่ได้ศึกษา	11	6.9
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	2	1.3
รวม	160	100.0
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 3 คน	76	47.5
4 – 6 คน	77	48.1
7 – 9 คน	7	4.4
รวม	160	100.0

ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 115 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.9 นอกนั้นเป็นเพศหญิง จำนวน 45 ราย หรือร้อยละ 28.1 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ในด้านระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่ามีการศึกษาแตกต่างกัน กระจายเป็นกลุ่มในหลายระดับชั้น โดยพบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา คือ ป.1 – ป.6 ซึ่งมีจำนวนถึง 127 ราย หรือร้อยละ 79.4 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) และมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) โดยมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 8 และ 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.0 และ 3.8 ตามลำดับ และจากการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษารวมอยู่ด้วย และมีจำนวนถึง 11 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 6.9

สำหรับจำนวนสมาชิกในแต่ละครัวเรือนพบว่า โดยมากมีประมาณ 4 – 6 คน รองลงมาคือ 1 – 3 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 และ 47.5 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนขนาดใหญ่ที่มีสมาชิก 7 – 9 คน พบว่ามีเพียง 7 ราย เท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ 4.4 จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดกลางถึงขนาดเล็ก ถ้าเป็นครัวเรือนขนาดกลางที่มีสมาชิก 4 – 6 คน จะสังเกตได้ว่าสมาชิกในครัวเรือนประกอบด้วยบุคคล 2 รุ่น คือ ผู้เป็นพ่อ แม่ของหัวหน้าครัวเรือน (ปู่ ย่า) กับหัวหน้าครัวเรือนและครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก) แต่ถ้าเป็นครัวเรือนขนาดเล็กที่มีสมาชิก 1 – 3 คน ส่วนมากจะเป็นการแยกครอบครัวออกมาอยู่กันเอง ของกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือนกับครอบครัว

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
20 – 29 ปี	18	11.3
30 – 39 ปี	57	35.6
40 – 49 ปี	44	27.5
50 – 59 ปี	19	11.9
60 – 69 ปี	17	10.6
70 ปี ขึ้นไป	5	3.1
รวม	160	100.0
อายุต่ำสุด = 20 ปี	อายุสูงสุด = 77 ปี	อายุเฉลี่ย = 42.5 ปี

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลอายุของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุแตกต่างกันไปโดยกระจายในหลาย ๆ กลุ่ม โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 20 ปี และอายุมากที่สุด คือ 77 ปี และมีอายุเฉลี่ย

42.5 ปี และเมื่อพิจารณาตามช่วงอายุจะเห็นว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี โดยมีจำนวน 57 และ 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.6 และ 27.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพหลักและอาชีพเสริม

อาชีพ	อาชีพหลัก				อาชีพเสริม			
	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง		ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ทำนา	99	61.9	73	45.6	2	1.3	8	5.0
รับจ้าง	36	22.5	56	35.0	52	32.5	45	28.1
ค้าขาย	3	1.9	6	3.8	5	3.1	4	2.5
ประมง	0	0.0	7	4.4	2	1.3	8	5.0
ข้าราชการ	3	1.9	3	1.9	7	4.4	3	1.9
อื่น ๆ	11	6.9	2	1.3	0	0	0.0	0.0
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	8	5.0	13	8.1	83	51.9	79	49.4
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	0	0.0	0	0.0	9	5.6	13	8.1
รวม	160	100.0	160	100.0	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 9 แสดงถึงอาชีพหลักและอาชีพเสริมของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า ในด้านอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างก่อนมีการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก พบว่า โดยภาพรวมแล้วส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา รองลงมาคือ รับจ้าง คือ 99 และ 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.9 และ 22.5 ตามลำดับ ต่อมาเมื่อมีการสร้างอ่างเก็บน้ำแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพหลักคือ ทำนา และรับจ้างเช่นเดิม คือ 73 และ 56 ราย หรือร้อยละ 45.6 และ 35.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยยึดอาชีพทำนาในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ กลับพบว่ามีจำนวนลดลง หลังจากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำ ในขณะที่กลุ่มอาชีพรับจ้างกลับพบว่ามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น

ส่วนอาชีพเสริม พบว่า ทั้งช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก กลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม คือมีจำนวน 52 และ 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 32.5 และ 28.1 ตามลำดับ และเป็นที่น่าสนใจว่า อาชีพประมงก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความสนใจประกอบเป็นอาชีพเสริมด้วย

สำหรับสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก จากการสอบถามพบว่า เป็นอาชีพทำสืบกันมาในครอบครัว อีกทั้งมีที่นาซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาเป็นของตนเองด้วย และที่

สำคัญก็คือโดยมากจะมีการศึกษาที่ไม่สูงนัก คือ ป.1 – ป.6 จึงเป็นอุปสรรคต่อการจะไปประกอบอาชีพอย่างอื่น แต่ในระยะหลังประสบปัญหาด้านต้นทุนสูง ซึ่งค่าใช้จ่ายหมดไปกับค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช และยังมีปัญหาการลดราคาข้าวอีกด้วย ดังนั้น กลุ่มชาวบ้านจึงต้องหางานอย่างอื่นทำ โดยส่วนใหญ่ได้แก่ งานรับจ้างทั่วไป ทั้งนี้ก็เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ต่อมาเมื่อได้อพยพเข้ามาทำกินในพื้นที่จัดสรรแห่งใหม่ ก็ยังยึดอาชีพทำนาและรับจ้างเป็นอาชีพหลักและเสริมควบคู่กันไป แต่เมื่อนำในอ่างมีปริมาณเพิ่มขึ้น ประกอบกับกรมชลประทานประสานกับกรมประมง ได้นำพันธุ์ปลาชนิดต่าง ๆ มาปล่อยในอ่างและขยายพันธุ์มีจำนวนมากขึ้น ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงหันมายึดอาชีพทำการประมงน้ำจืดเป็นอาชีพเสริมอีกทางหนึ่งด้วย

ตารางที่ 10 ประมาณรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างจากแหล่งรายได้หลักและแหล่งรายได้เสริม

รายได้ต่อเดือน	จากแหล่งรายได้หลัก				จากแหล่งรายได้เสริม			
	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง		ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 2,500 บาท	71	44.4	51	31.9	40	25.0	34	21.3
2,501 – 5,000 บาท	59	36.9	44	27.5	12	7.5	14	8.8
5,001 – 7,500 บาท	1	0.6	2	1.3	0	0.0	0	0.0
7501 – 10,000 บาท	3	1.9	2	1.3	2	1.3	2	1.3
มากกว่า 1,000 บาท	2	1.3	2	1.3	0	0.0	0	0.0
ไม่มีรายได้	17	10.6	40	25.0	52	32.5	50	31.3
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	7	4.4	19	11.9	33.8	33.8	60	37.5
รวม	160	100.0	160	100.0	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 10 แสดงถึงรายได้ต่อเดือนโดยประมาณของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่า

ในด้านรายได้หลักต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่าทั้งในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้หลักต่อเดือน ไม่เกิน 2,500 บาท รองลงมาคือ ประมาณ 2,501 – 5,000 บาท โดยในช่วงก่อนสร้าง คิดเป็นร้อยละ 44.4 และ 36.9 ตามลำดับ และในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ คิดเป็นร้อยละ 31.9 และ 27.5 ตามลำดับ เห็นได้ชัดว่ารายได้หลักลดลงค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ

ส่วนรายได้เสริมของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ทั้งในช่วงก่อนและภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เสริมต่อเดือน ไม่เกิน 2,500 บาท รองลงมาคือ ประมาณ 2,501 – 5,000 บาท เช่นเดียวกัน ซึ่งในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ คิดเป็นร้อยละ 25.0 และ 7.5 แต่ภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มที่มีรายได้เสริมต่อเดือนไม่เกิน 2,500 บาท กลับลดจำนวนลงเหลือเพียงร้อยละ 21.3 ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ประมาณ 2,501 – 5,000 บาท กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8.8

เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีรายได้ จะสังเกตได้ว่า ทั้งกลุ่มที่ไม่มีรายได้หลัก และกลุ่มที่ไม่มีรายได้เสริม ต่างพบว่า มีจำนวนอยู่ในอัตราที่สูงมาก กล่าวคือ ในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่ามีถึงร้อยละ 10.6 และ 32.5 ตามลำดับ ส่วนหลังการก่อสร้าง พบว่ามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 32.5 และ 31.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจในครัวเรือนของตน หลังการอพยพย้ายถิ่น

ความคิดเห็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว	88	55.0
มีภาระหนี้สินมากขึ้น	48	30.0
ไม่มีความแน่นอนในการผลิตเพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ ที่ดินทำกินมีน้อย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตไม่พอ เลี้ยงครอบครัว	39	24.4
น้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอและไม่ค่อยสะอาด	32	20.1
ที่ดินมีน้ำอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกได้ตลอดปี	24	15.0
ผลผลิตเหลือขาย มีรายได้ปานกลาง	3	1.9
เศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่เดือดร้อนและมีเงินออม	3	1.9
หลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น	3	1.9

ตารางที่ 11 ในด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปหลายประเด็น ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 88 ราย หรือร้อยละ 55.0 มีความเห็นว่า พวกตนมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว รองลงมาให้ความเห็นว่า มีปัญหาภาระหนี้สินมากขึ้น ประกอบกับความไม่แน่นอนในการผลิตพืชผลทางการเกษตร เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินเป็นของตนเอง รวมทั้งที่ดินทำกินมีน้อยและสภาพดินยังขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลให้ได้ผลผลิตไม่พอเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค ที่มีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการ

และไม่ค่อยสะอาดอีกด้วย โดยมีจำนวน 48, 39, 32 และ 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.0, 24.4, 20.1 และ 15.0 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นเชิงบวกที่ว่า ที่ดินทำกินของพวกเขาคนมีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ ทำให้เพาะปลูกได้ตลอดปี จึงมีผลผลิตเหลือพอจะนำไปขาย มีรายได้ปานกลางหรือมีสภาพเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดีไม่เดือดร้อน และมีเงินเหลือสามารถเก็บออมเอาไว้ หรือกล่าวได้ว่าชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้นหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่ามีจำนวนเท่ากันทุกกลุ่ม คือกลุ่มละ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.9 เท่ากัน

4.2 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนและหลัง การสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

ในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งก่อนและภายหลังจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 12 – 31

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของเจ้าของที่ดิน จำแนกตามที่ดินที่กลุ่มตัวอย่าง ใช้อาศัยและทำการเพาะปลูก

เจ้าของที่ดิน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ที่ดินที่ใช้อาศัย				
ที่ดินของตนเอง	126	78.8	88	55.0
พ่อแม่	20	12.5	16	10.0
ผู้อื่น	4	4.4	46	28.8
ญาติ	7	2.5	4	2.5
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	3	1.9	6	3.8
รวม	160	100.0	160	100.0
ที่ดินที่ใช้ทำการเพาะปลูก				
ที่ดินของตนเอง	81	50.6	60	37.5
พ่อแม่	26	16.3	13	8.1
ผู้อื่น	3	1.9	3	1.9
ญาติ	2	1.3	38	23.8
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	48	30.0	46	28.8
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 12 แสดงให้เห็นถึงเจ้าของที่ดินที่กลุ่มตัวอย่างใช้อยู่อาศัย และทำการเพาะปลูก ทั้งในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่าในช่วง ก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 126 ราย หรือร้อยละ 78.8 อยู่อาศัยในที่ดินของตนเอง รองลงมาคือ ที่ดินของพ่อแม่ จำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 12.5 ส่วนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในที่ดินของญาติ หรือผู้อื่น มีเพียง 7 และ 4 ราย หรือร้อยละ 4.4 และ 2.5 ตามลำดับ ส่วนภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก พบว่า ส่วนใหญ่ยังเป็นเจ้าของที่ดินที่ตน อยู่อาศัย โดยมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 88 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาพบว่า อยู่อาศัยในที่ดิน ซึ่งเป็นของผู้อื่น โดยมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดถึง 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.8 ส่วนที่อยู่อาศัย ในที่ดินของพ่อแม่ และของญาติ มีจำนวน 16 และ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.8 และ 2.5 ตามลำดับ

สำหรับเจ้าของที่ดินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ทำการเพาะปลูกทั้งในช่วงก่อนสร้างและหลังสร้าง อ่างเก็บน้ำ จะเห็นว่า ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เพาะปลูกพืชใน ที่ดินของตนเอง รองลงมาคือ ที่ดินของพ่อแม่ โดยมีจำนวน 81 และ 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.6 และ 16.3 ส่วนในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเป็นเจ้าของที่ดินที่ใช้ เพาะปลูกเช่นกัน แต่สังเกตได้ว่ามีจำนวนลดลงเหลือเพียง 60 ราย หรือร้อยละ 37.5 รองลงมาได้แก่ ที่ดินของผู้อื่นและของพ่อแม่ โดยมีจำนวน 38 และ 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.8 และ 8.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีที่ดิน และการเช่าที่ดิน เพื่อทำการ เพาะปลูก

การมี/การเช่าที่ดิน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การมีที่ดิน				
มี	113	71.5	106	66.3
ไม่มี	41	25.9	43	26.9
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	4	2.5	11	6.9
รวม	160	100.0	160	100.0
การเช่าที่ดิน				
มี	99	61.9	99	61.9
ไม่มี	4	2.5	10	6.3
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	57	35.6	51	31.9
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 13 แสดงการมีที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกของตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ก่อนการสร้าง

อาบเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนถึง 113 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.5 มีที่ดินเพาะปลูก ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีที่ดินทำการเพาะปลูก มีจำนวน 41 ราย หรือร้อยละ 25.9

สำหรับภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินเพื่อทำการปลูกจำนวน 106 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.3 โดยลดจำนวนลงเล็กน้อย ส่วนกลุ่มที่ไม่มีที่ดิน พบว่ามีจำนวนใกล้เคียงกับเมื่อครั้งก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ คือมีจำนวน 43 ราย หรือร้อยละ 26.9

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเช่าที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก

การเช่าที่ดิน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้เช่า	99	61.9	99	61.9
เช่า	4	2.5	10	6.3
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	57	35.6	51	31.9
รวม	160	100.0	160	100.0

จากตารางที่ 14 แสดงถึงการเช่าที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่า ทั้งก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เช่าที่ดิน มีจำนวนเท่ากัน คือกลุ่มละ 99 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.9 เท่ากัน ส่วนกลุ่มที่เช่าที่ดินผู้อื่นเพื่อทำการเพาะปลูก จะเห็นว่าในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ มีเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 2.5 เท่านั้น แต่ภายหลังสร้างอ่างเก็บน้ำกลับพบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 10 ราย หรือร้อยละ 6.3

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก

จำนวนที่ดิน (ไร่/กาบ)	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 10 ไร่	97	60.6	152	95.0
11 - 20 ไร่	39	24.4	4	2.5
21 - 30 ไร่	15	9.4	2	1.3
31 - 40 ไร่	3	1.9	1	0.6
41 - 50 ไร่	4	2.5	1	0.6
มากกว่า 50 ไร่ ขึ้นไป	2	1.3	0	0.0
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 15 แสดงถึงจำนวนที่ดินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการเพาะปลูก จะเห็นว่า มีจำนวนแตกต่างกันไป โดยในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 97 ราย หรือร้อยละ 60.6 มีที่ดินไม่เกิน 10 ไร่ รองลงมาคือ ประมาณ 11 – 20 ไร่ และ 21 – 30 ไร่ จำนวน 39 และ 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.4 และ 9.4 ตามลำดับ ส่วนภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นได้ชัดว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกไม่เกิน 10 ไร่ เท่านั้น โดยมีจำนวนสูงถึง 152 ราย หรือร้อยละ 95.0

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะทางจากบ้านกับที่ดินทำกิน

ระยะทาง	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
น้อยกว่า 11 กิโลเมตร	158	98.8	158	98.8
11 – 20 กิโลเมตร	1	0.6	1	1
มากกว่า 20 กิโลเมตร ขึ้นไป	1	0.6	1	1
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 16 แสดงระยะทางจากบ้านกับที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นว่าทั้งช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือจำนวน 158 ราย หรือร้อยละ 98.8 เท่ากัน มีบ้านอยู่ห่างจากที่ดินทำกินของตน คิดเป็นระยะน้อยกว่า 11 กิโลเมตร ส่วนระยะประมาณ 11 – 20 กิโลเมตร และมากกว่า 20 กิโลเมตร ขึ้นไป พบว่ามีเพียงกลุ่มละ 1 ราย เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 0.6 เท่ากัน

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการได้รับน้ำชลประทานในที่ดินทำกิน

การได้รับน้ำชลประทาน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้รับ	100	62.5	31	19.4
ได้รับ	11	6.0	87	54.4
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	49	30.6	42	26.3
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 17 แสดงการได้รับน้ำชลประทานในที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 100 ราย หรือร้อยละ 62.5 ไม่ได้รับน้ำชลประทาน ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับน้ำ มีเพียง 11 ราย เท่านั้น หรือร้อยละ 6.0

ส่วนช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำจะเห็นได้ชัดว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีที่ดินได้รับน้ำชลประทาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 87 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับน้ำ พบว่า ลดลงเหลือเพียง 31 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 19.4

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพืชหลักทำการเพาะปลูก

พืชหลักที่เพาะปลูก	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ข้าว	74	46.3	69	43.1
ถั่ว	19	11.9	6	3.8
ข้าวโพด	2	1.3	3	1.9
อื่นๆ	9	5.6	4	2.5
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	56	35.0	78	48.8
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 18 แสดงถึงพืชหลักที่กลุ่มตัวอย่างทำการเพาะปลูกในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกข้าวมากที่สุดถึง 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาคือ ถั่ว และพืชอื่น ๆ โดยมีจำนวน 19 และ 9 ราย หรือร้อยละ 11.9 และ 5.6 ตามลำดับ

ภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 69 ราย หรือร้อยละ 43.1 ยังคงปลูกข้าว รองลงมาคือ ถั่ว และพืชอื่น เช่นเดียวกัน เพียงแต่มีจำนวนลดลงเหลือเพียง 6 และ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.8 และ 2.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการปลูกพืชชนิดอื่น นอกเหนือไปจากพืชหลัก

การปลูกพืชชนิดอื่น	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้เพาะปลูก	58	36.3	92	57.5
เพาะปลูก	36	22.5	6	3.8
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	66	41.3	62	38.8
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 19 แสดงให้เห็นถึงพีชคณิตอื่นที่นอกเหนือไปจากพีชคณิตที่กลุ่มตัวอย่างเพาะปลูก จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.3 ไม่ได้เพาะปลูกแต่อย่างใดในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ ส่วนกลุ่มที่เพาะปลูก มีจำนวน 36 ราย หรือร้อยละ 22.5

ส่วนภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีได้เพาะปลูกพีชคณิตอื่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 92 ราย หรือร้อยละ 57.5 ในขณะที่กลุ่มที่เพาะปลูกมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 6 ราย เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 3.8

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนครั้งที่ทำการปลูกพืชต่อปี

จำนวนครั้งต่อปี	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1 – 2 ครั้ง	92	57.5	87	54.4
มากกว่า 2 ครั้ง ขึ้นไป	50	31.3	44	27.5
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	18	11.3	29	18.1
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 20 แสดงถึงจำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างทำการเพาะปลูกพืชในแต่ละปี จะเห็นว่า ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ 92 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 57.5 ทำการเพาะปลูกพืชประมาณ 1 – 2 ครั้งต่อปี ในขณะที่กลุ่มซึ่งเพาะปลูกมากกว่า 2 ครั้งต่อปี ขึ้นไป มีจำนวนกว่าครึ่ง คือ 50 ราย หรือร้อยละ 31.3

ส่วนในช่วงหลังการก่อสร้าง พบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านที่เพาะปลูกพืชประมาณ 1 – 2 ครั้งต่อปี และมากกว่า 2 ครั้งต่อปี ขึ้นไป นั้นมีจำนวนลดลงจากเดิม เหลือเพียง 87 และ 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.4 และ 27.5

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลผลิตรวมต่อปีของพืชหลัก และพืชชนิดอื่นที่เพาะปลูกได้

ผลผลิตรวม (ถึง/ไร่)	จากพืชหลัก				จากพืชชนิดอื่น			
	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง		ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
น้อยกว่า 26 ถึง	109	68.1	69	43.1	103	64.4	92	57.0
26 – 50 ถึง	13	8.1	2	1.3	2	1.3	0	0
51 – 75 ถึง	2	1.3	0	0.0	1	0.6	1	0.6
76 – 100 ถึง	7	4.4	1	0.6	0	0.0	0	0.0
มากกว่า 100 ถึง ขึ้นไป	4	2.5	1	0.6	0	0.0	0	0.0
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	25	15.6	87	54.4	54	33.8	67	41.9
รวม	160	100.0	160	100.0	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 21 แสดงให้เห็นถึงจำนวนผลผลิตต่อปีของพืชหลักและพืชชนิดอื่นที่กลุ่มตัวอย่างทำการเพาะปลูก พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ผลผลิตต่อปี น้อยกว่า 26 ถึง/ไร่ จำแนกได้ดังนี้

ในส่วนผลผลิตจากพืชหลัก จะเห็นว่า ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 หรือร้อยละ 68.1 ได้ผลผลิตต่อปีน้อยกว่า 26 ถึง/ไร่ รองลงมาคือ จำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 8.1 ได้ผลผลิตต่อปีประมาณ 26 – 50 ถึง/ไร่ ส่วนในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ 69 ราย หรือร้อยละ 43.1 ได้ผลผลิตน้อยกว่า 26 ถึง/ไร่

สำหรับผลผลิตจากพืชชนิดอื่น พบว่า ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 ราย หรือร้อยละ 64.4 และในช่วงหลังการสร้าง มีจำนวน 92 ราย หรือร้อยละ 57.0 ได้ผลผลิตจากพืชหลักน้อยกว่า 26 ถึง/ไร่ เช่นกัน

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพที่ดินที่ใช้ทำการเพาะปลูก

สภาพที่ดิน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เป็นที่ราบ	74	46.3	48	30.0
เป็นเนินหรือที่ดอน	17	10.6	25	15.6
มีกรวด หิน ทรายปะปน	18	11.3	63	39.4
มีหญ้าและวัชพืชขึ้นปะปน	31	19.5	26	16.3
อื่น ๆ	1	0.6	1	0.6

ตารางที่ 22 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่ดินที่กลุ่มตัวอย่างใช้ทำการเพาะปลูก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ สภาพที่ดินของคนเป็นที่ราบ รองลงมาคือ มีดินหญ้าและวัชพืชต่าง ๆ ขึ้นปะปนอยู่ทั่วไป โดยมีจำนวน 74 และ 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 46.3 และ 19.5 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ดินในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีกรวด หิน และทรายปะปนอยู่ในดิน รองลงมาคือเห็นว่าเป็นที่ราบ โดยมีจำนวนถึง 63 และ 48 ราย คิดเป็น ร้อยละ 39.4 และ 30.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพความเพียงพอจนถือครอบคร้ว จากการใช้ที่ดินทำกินของคน

ความเพียงพอ	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพียงพอ	99	61.9	37	23.1
ไม่เพียงพอ	36	22.5	99	61.9
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	25	15.6	24	15.0
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 23 แสดงถึงสภาพความเพียงพอจนถือครอบคร้วของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ที่ดินทำกินของคน พบว่า ในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเพียงพอ โดยมีจำนวน 99 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.9 ส่วนที่เห็นว่าไม่เพียงพอ มีเพียง 36 ราย เท่านั้น หรือร้อยละ 22.5

ส่วนในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เห็นว่าไม่เพียงพอที่จะจนถือครอบคร้ว มีจำนวน 99 ราย หรือร้อยละ 61.9 และที่เห็นว่าเพียงพอ มีเพียง 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.1

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากการเพาะปลูก

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้ใช้ประโยชน์	81	50.6	94	58.8
ใช้ประโยชน์	19	11.3	10	6.3
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	61	38.1	56	35.0
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 24 สำหรับการที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน ในด้านอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งนอกเหนือไปจากการเพาะปลูก จะเห็นได้ว่า ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอกนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 81 ราย หรือร้อยละ 50.6 มีได้ใช้ประโยชน์ที่ดินของตนในด้านอื่นเลย ขณะที่กลุ่มที่ได้ใช้ประโยชน์มีเพียง 19 ราย เท่านั้น หรือร้อยละ 11.3

ภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นว่าจำนวนชาวบ้านที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดินของตน เพื่อการอื่นที่นอกเหนือไปจากการเพาะปลูกแล้ว พบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 94 ราย หรือร้อยละ 58.8 ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านที่ได้ใช้ประโยชน์ มีจำนวนลดลงด้วยเช่นกัน คือเหลือเพียง 10 ราย เท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ 6.3

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชนิดของเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน

การเลี้ยงสัตว์	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้เลี้ยงสัตว์	3	1.9	2	1.3
เลี้ยงหมู	9	5.6	6	3.8
เลี้ยงเป็ด	5	3.1	3	1.9
เลี้ยงไก่	41	25.6	45	28.1
เลี้ยงวัว	22	13.8	5	3.1
เลี้ยงควาย	1	0.6	1	0.6
ขุดบ่อเลี้ยงปลา	3	1.9	3	1.9
อื่น ๆ	1	0.6	1	0.6

ตารางที่ 25 สำหรับการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทั้งในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก กลุ่มตัวอย่างนิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่สามารถจำหน่าย ใช้เป็นอาหาร หรือใช้แรงงาน อาทิ ไก่ หมู หรือ วัว รวมทั้งการขุดบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งโปรตีน ดังนี้

ในช่วงก่อนสร้างอ่างเก็บน้ำ สัตว์เลี้ยงในครัวเรือนที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงมากที่สุด คือ ไก่ รองลงมาคือ วัว และ หมู โดยมีจำนวน 41, 22 และ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.6, 13.8 และ 5.6 ตามลำดับ ส่วนช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงเลี้ยงไก่มากเช่นเดียวกัน คือ จำนวน 45 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมาคือ หมู และวัว มีจำนวน 6 และ 5 ราย หรือร้อยละ 3.8 และ 3.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน

แหล่งท่องเที่ยว	ก่อนสร้าง		หลังสร้าง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มี	105	65.6	103	64.4
มี	5	3.1	6	3.8
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	50	31.3	51	31.9
รวม	160	100.0	160	100.0

ตารางที่ 26 สำหรับแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่า ทั้งก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ ในหมู่บ้านของตน ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ โดยมีจำนวน 105 และ 103 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.6 และ 64.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ

การได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ได้รับ	109	68.1
ไม่ได้รับ	51	31.9
รวม	160	100.0

ตารางที่ 27 แสดงถึงการได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 109 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.1 ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินแล้ว ที่เหลือ

กว่าครึ่งนั้นเป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้รับ โดยมีจำนวนถึง 51 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.9

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพที่ดินแห่งใหม่ หลังจากได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินชดเชยจากเขตนํ้าท่วม

ความคิดเห็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ที่เดิมดีกว่าที่แห่งใหม่	77	48.1
ที่แห่งใหม่ดีกว่าที่เดิม	13	8.1
มีสภาพใกล้เคียงกัน	20	12.5
อื่น ๆ	22	13.8
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	28	17.5
รวม	160	100.0

ตารางที่ 28 แสดงถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพที่ดินแห่งใหม่ หลังจากได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินชดเชยจากเขตนํ้าท่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 77 ราย คิดเป็นร้อยละ 48.1 มีความเห็นว่าที่ดินทำกินดั้งเดิมของพวกเขา มีสภาพดีกว่าที่ดินแห่งใหม่ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 12.5 เห็นว่าที่ดินแห่งใหม่และที่ดินดั้งเดิมของคณนั้น มีสภาพใกล้เคียงกัน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 8.1 มีความเห็นว่าที่ดินแห่งใหม่มีสภาพดีกว่าที่ดินแห่งเดิม อย่างไรก็ตาม มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 22 ราย หรือร้อยละ 13.8 มีความคิดเห็นเป็นอย่างอื่น นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำ ภายหลังจากการสร้างอ่างเก็บน้ำ

การได้รับประโยชน์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ได้รับน้ำชลประทานตลอดปี	46	28.8
ได้รับน้ำชลประทานเฉพาะฤดูเพาะปลูก	32	20.0
การส่งน้ำยังไม่เพียงพอทั่วถึง	33	20.6
ยังไม่ได้รับบริการเลย	16	10.0
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	33	20.7
รวม	160	100.0

ตารางที่ 29 แสดงถึงการได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำของกลุ่มตัวอย่าง ภายหลังจากการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์ด้านการได้รับน้ำชลประทานตลอดทั้งปี จำนวน 46 ราย หรือร้อยละ 28.8 รองลงมาเห็นว่า การส่งน้ำยังไม่เพียงพอทั่วถึง มีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มที่เห็นว่าได้รับน้ำชลประทานเฉพาะฤดูเพาะปลูกเท่านั้น ซึ่งมีจำนวน 33 และ 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.6 และ 20.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มชาวบ้าน 16 ราย หรือ ร้อยละ 10.0 เห็นว่าคนยังไม่ได้รับบริการเลย

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ภายหลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำ

ความคิดเห็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มีสมาชิกในหมู่บ้านเท่าเดิม	114	71.3
มีสมาชิกบางส่วนย้ายออกไปอยู่ที่อื่นมากขึ้น	18	11.3
มีสมาชิกใหม่ย้ายเข้ามาเพิ่มขึ้น	12	7.5
อื่น ๆ	2	1.3
ไม่ระบุ/ไม่ตอบ	14	8.8
รวม	160	100.0

ตารางที่ 30 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับสภาพของชุมชน ภายหลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สมาชิกในหมู่บ้านของตนไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีสมาชิกเท่าเดิม มีจำนวนถึง 114 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.3 ส่วนชาวบ้านกลุ่มที่เห็นว่า มีสมาชิกบางส่วนย้ายออกจากหมู่บ้านไปอยู่ที่อื่นมากขึ้น และที่เห็นว่า มีสมาชิกใหม่ย้ายเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น มีจำนวน 18 และ 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.3 และ 7.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเรียกร้องของประชาชนอันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำ

ความคิดเห็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจัดหาอาชีพเสริม	50	31.3
ค่าชดเชยเวนคืนที่ดิน	49	30.6
การจัดหาที่ดินทำกินใหม่	44	27.5
ค่าเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ	39	24.4
ต้องการสาธารณูปโภคเพิ่ม	34	21.3
อื่น ๆ	18	11.3

ตารางที่ 31 แสดงถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับข้อเรียกร้องของประชาชน อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่หมอกพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า อันดับแรกคือ เรื่องการจัดหาอาชีพเสริม มีจำนวน 50 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.3 อันดับต่อมาคือ การเรียกร้องค่าชดเชยเวนคืนที่ดิน ต้องการให้รัฐจัดหาที่ดินทำกินให้ใหม่ การเรียกร้องค่าเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ รวมทั้งต้องการสาธารณูปโภคเพิ่ม และข้อเรียกร้องอื่น ๆ โดยมีผู้แสดงความเห็นแต่ละประเด็นจำนวน 49, 44, 39, 34 และ 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 30.6, 27.5, 24.4, 21.3 และ 11.3 ตามลำดับ

4.3 การเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อม ก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่หมอก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ทั้งช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ (ในตารางข้อมูลใช้คำว่า “ก่อน”) และภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่หมอก (ในตารางข้อมูลใช้คำว่า “หลัง”) ซึ่งอยู่ในเขตตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้ผลการศึกษาดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่หมอก

รายการ	ช่วง เวลา ก่อน/หลัง	ความคิดเห็น (จำนวน (ร้อยละ))					เกณฑ์
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การได้ประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่หมอก							
1. ปริมาณความชุ่มชื้นและปริมาณฝนที่ตกต่อปี	ก่อน	0 (0.0)	8 (5.0)	89 (55.6)	61 (38.1)	2 (1.3)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	7 (4.4)	91 (56.9)	51 (31.9)	11 (6.9)	ปานกลาง
2. ปริมาณทรัพยากรน้ำ และสัตว์น้ำต่าง ๆ	ก่อน	0 (0.0)	11 (6.9)	72 (45.0)	73 (45.6)	4 (2.5)	น้อย
	หลัง	7 (4.4)	64 (40.0)	81 (50.6)	6 (3.8)	2 (1.3)	ปานกลาง
3. เป็นแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือน และน้ำเพื่อการเกษตรกรรม	ก่อน	2 (1.3)	34 (21.3)	65 (40.6)	56 (35.0)	3 (1.9)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	20 (12.5)	48 (30.0)	72 (45.0)	20 (12.5)	น้อย
4. ปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรม	ก่อน	0 (0.0)	5 (3.1)	47 (29.4)	67 (41.9)	41 (25.6)	น้อย
	หลัง	0 (0.0)	15 (9.4)	30 (18.8)	61 (38.1)	54 (33.8)	น้อย
5. ปัญหาการกัดเซาะและการพังทลายของหน้าดิน	ก่อน	0 (0.0)	3 (1.9)	34 (21.3)	79 (49.4)	44 (27.5)	น้อย
	หลัง	0 (0.0)	1 (0.6)	24 (15.0)	84 (52.5)	51 (31.9)	น้อย
6. เส้นทางการคมนาคมทางน้ำที่สะดวกรวดเร็ว	ก่อน	0 (0.0)	3 (1.9)	50 (31.3)	100 (62.5)	7 (4.4)	น้อย
	หลัง	3 (1.9)	39 (24.4)	80 (50.0)	32 (20.0)	6 (3.8)	ปานกลาง

ตารางที่ 32 (ต่อ)

รายการ	ช่วง เวลา ก่อน/หลัง	ความคิดเห็น (จำนวน (ร้อยละ))						เกณฑ์
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
7. แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ทางน้ำใหม่ ๆ (เช่น ล่องแพ ว่ายน้ำ ตกปลา ฯลฯ)	ก่อน	0 (0.0)	7 (4.4)	33 (20.6)	85 (53.1)	35 (21.9)	น้อย	
	หลัง	0 (0.0)	11 (6.9)	49 (30.6)	61 (38.1)	39 (24.4)	น้อย	
การเสียประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก								
8. สูญเสียแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ	ก่อน	0 (0.0)	17 (10.6)	42 (26.3)	73 (45.6)	28 (17.5)	น้อย	
	หลัง	0 (0.0)	27 (16.9)	43 (26.9)	66 (41.3)	24 (15.0)	น้อย	
9. สูญเสียที่ดินทำกินและถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของชาวบ้าน	ก่อน	1 (0.6)	38 (23.8)	55 (34.4)	55 (34.4)	11 (6.9)	ปานกลาง	
	หลัง	14 (8.8)	109 (68.1)	24 (15.0)	10 (6.3)	3 (1.9)	มาก	
10. ชาวบ้านหาของป่า เพื่อ บริโภคหรือค้าขายลำบากขึ้น	ก่อน	3 (1.9)	44 (27.5)	54 (33.8)	52 (32.5)	7 (4.4)	ปานกลาง	
	หลัง	12 (7.5)	109 (68.1)	22 (13.8)	14 (8.8)	3 (1.9)	มาก	
11. สูญเสียโบราณสถาน แหล่ง โบราณคดี	ก่อน	2 (1.3)	43 (26.9)	14 (8.8)	77 (48.1)	24 (15.0)	น้อย	
	หลัง	4 (2.5)	43 (26.9)	19 (11.9)	64 (40.0)	30 (18.8)	น้อย	
12. พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายเพิ่มขึ้น	ก่อน	3 (1.9)	42 (26.4)	47 (29.4)	59 (37.1)	8 (5.0)	น้อย	
	หลัง	3 (1.9)	63 (39.4)	47 (29.4)	43 (26.9)	4 (2.5)	มาก	
13. สัตว์ป่าอยู่กันอย่างกระจัด กระจายจนไม่สามารถผสม พันธุ์ได้ตามปกติ	ก่อน	0 (0.0)	29 (18.1)	59 (36.9)	66 (41.3)	6 (3.8)	น้อย	
	หลัง	3 (1.9)	58 (36.3)	62 (38.8)	31 (19.4)	6 (3.8)	ปานกลาง	
14. ชาวบ้านเป็นโรคพยาธิจาก สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น	ก่อน	0 (0.0)	4 (2.5)	50 (31.3)	60 (37.5)	46 (28.8)	น้อย	
	หลัง	0 (0.0)	0 (0.0)	34 (21.3)	76 (47.5)	50 (31.3)	น้อย	

ตารางที่ 32 แสดงถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ทั้งช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้ผลการศึกษาดังนี้

ก) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้ประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

จากผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มค่อนข้างไปในทางน้อย และน้อยที่สุด ต่อประเด็นต่าง ๆ เรียงตามลำดับดังนี้

ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าได้ประโยชน์ในระดับปานกลาง ได้แก่ ในด้านที่ทำให้เกิดความชุ่มชื้นและปริมาณฝนที่ตกต่อปี และเป็นแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงน้ำเพื่อการเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 55.6 และ 40.6 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มชาวบ้านที่เห็นว่าได้รับประโยชน์ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เห็นว่าได้แก่ ในด้านการใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สะดวกรวดเร็วขึ้น รองลงมาคือ ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางน้ำใหม่ๆ หลายประเภท อาทิ การล่องแพ ว่ายน้ำ ตกปลา เป็นต้น ตลอดจนทำให้เกิดทรัพยากรน้ำและสัตว์น้ำชนิดต่างๆ มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 62.5, 53.1 และ 45.6 นอกจากนี้ ร้อยละ 49.4 และ 41.9 ยังเห็นได้ว่าได้รับประโยชน์ค่อนข้างน้อย ในด้านที่ช่วยป้องกันปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของหน้าดิน และการป้องกันปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรมอีกด้วย ตามลำดับ

ส่วนในช่วงหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ จะเห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับประโยชน์ในระดับปานกลาง ด้านทำให้เกิดความชุ่มชื้นและปริมาณฝนที่ตกต่อปี รองลงมาคือ ช่วยเพิ่มทรัพยากรน้ำและสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ให้มากขึ้น และยังใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สะดวกรวดเร็วขึ้นด้วย โดย คิดเป็นร้อยละ 56.9, 50.6 และ 50.0 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าได้รับประโยชน์ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.5 เห็นว่าได้แก่ ด้านการช่วยป้องกันปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของหน้าดิน รองลงมา ร้อยละ 45.0 เห็นว่าได้แก่ ด้านเป็นแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เห็นว่าได้แก่ การช่วยป้องกันปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งการก่อกำเนิดแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางน้ำใหม่ๆ พบว่ามีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 38.1 เท่ากัน ตามลำดับ

ข) ด้านการเสียประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านการเสียประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก พบว่า โดยรวมแล้วมีความเห็นแตกต่างกันในหลายระดับดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า พวกตนเสียประโยชน์ระดับปานกลาง ในด้านการสูญเสียที่ดินทำกิน รวมทั้งถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมและสำหรับชาวบ้านที่ค้ำหาของป่าเพื่อยังชีพและค้าขาย ก็จะทำให้ยากลำบากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 34.4 และ 33.8 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าเสียประโยชน์ในระดับน้อย ได้แก่ การสูญเสียแหล่งโบราณสถานและโบราณคดี รองลงมาคือ การสูญเสียแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ รวมทั้งสัตว์ป่าอพยพที่อยู่อาศัยจากเดิม ไปอยู่ที่อื่น ทำให้ไม่สามารถสืบเผ่าพันธุ์ได้ตามปกติ นอกจากนี้ ยังรวมถึงในด้านที่ชาวบ้านเป็นโรคพยาธิจากสัตว์ และการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ที่ต้องถูกทำลายด้วย คิดเป็นร้อยละ 48.1, 45.6, 41.3, 37.5 และ 37.1 ตามลำดับ

ส่วนความคิดเห็นของชาวบ้านภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่

เห็นว่าพวกคนต้องสูญเสียประโยชน์อย่างมาก อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำก็คือ ส่วนใหญ่คือ จำนวน 109 ราย หรือร้อยละ 68.1 เห็นว่า พวกคนต้องสูญเสียที่ดินทำกิน รวมทั้งถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิม และได้รับความลำบากในการหาของป่าเพื่อยังชีพและค้าขายอีกด้วย ซึ่งคิดเป็นร้อยละเท่ากัน รองลงมา ร้อยละ 39.4 เห็นว่าต้องสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ เพราะถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น สำหรับกลุ่มชาวบ้านที่เห็นว่า สูญเสียประโยชน์บ้างในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 38.8 เห็นว่า สัตว์ป่าต้องแยกย้ายอยู่อย่างกระจัดกระจาย จนไม่สามารถผสมพันธุ์กันได้ตามปกติ สำหรับกลุ่มที่เห็นว่าคนเสียประโยชน์ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เห็นว่า ได้แก่ การที่จะต้องป่วยเป็นโรคพยาธิจากสัตว์น้ำและแหล่งน้ำมากขึ้น รองลงมาคือ ต้องสูญเสียแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ ตลอดจนโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี ที่สำคัญไป โดยคิดเป็นร้อยละ 47.5, 41.3 และ 40.0 ตามลำดับ

4.4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจากการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

ผลการศึกษาเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ จากการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของประชาชน อันเป็นผลจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ในครั้งนี้ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ จากการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

รายการ	ช่วง เวลา ก่อน/หลัง	ความคิดเห็น (จำนวน (ร้อยละ))					เกณฑ์
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม							
1. จำนวนแรงงานที่อพยพไปทำงานที่อื่น	ก่อน	0 (0.0)	9 (5.6)	87 (54.4)	60 (37.5)	4 (2.5)	ปานกลาง
	หลัง	3 (1.9)	90 (56.3)	36 (22.5)	31 (19.4)	0 (0.0)	มาก
2. คุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่	ก่อน	1 (0.6)	39 (24.4)	87 (54.4)	32 (20.0)	1 (0.6)	ปานกลาง
	หลัง	2 (1.3)	19 (11.9)	48 (30.0)	86 (53.8)	5 (3.1)	น้อย
3. สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน	ก่อน	0 (0.0)	14 (8.8)	106 (66.3)	39 (24.4)	1 (0.6)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	9 (5.6)	96 (60.0)	54 (33.8)	1 (0.6)	ปานกลาง
4. สภาพถนนที่ใช้คมนาคมได้ตลอดทั้งปี	ก่อน	0 (0.0)	8 (5.0)	60 (37.5)	91 (56.9)	1 (0.6)	น้อย
	หลัง	0 (0.0)	61 (38.1)	82 (51.3)	16 (10.0)	1 (0.6)	ปานกลาง
5. การศึกษาของชาวบ้าน	ก่อน	0 (0.0)	9 (5.6)	91 (56.9)	60 (37.5)	0 (0.0)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	22 (13.8)	93 (58.1)	45 (28.1)	0 (0.0)	ปานกลาง

ตารางที่ 33 (ต่อ)

รายการ	ช่วง เวลา ก่อน/หลัง	ความคิดเห็น (จำนวน (ร้อยละ))					เกณฑ์
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
6. ชาวบ้านได้รับเงินชดเชยรวมทั้งความช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ จากรัฐบาล	ก่อน	0 (0.0)	2 (1.3)	33 (20.6)	116 (72.5)	9 (5.6)	น้อย
	หลัง	0 (0.0)	4 (2.5)	37 (23.1)	86 (53.8)	33 (20.6)	น้อย
การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ							
7. การประกอบอาชีพของชาวบ้านทั้งการเกษตร ประมง รับจ้าง และด้านอื่น ๆ	ก่อน	0 (0.0)	5 (3.1)	107 (66.9)	44 (27.5)	4 (2.5)	ปานกลาง
	หลัง	1 (0.6)	50 (31.3)	71 (44.4)	37 (23.1)	1 (0.6)	ปานกลาง
8. อาชีพใหม่ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น	ก่อน	0 (0.0)	21 (13.1)	113 (70.6)	25 (15.6)	1 (0.6)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	40 (25.0)	70 (43.8)	45 (28.1)	5 (3.1)	ปานกลาง
9. โอกาสที่จะหารายได้	ก่อน	0 (0.0)	24 (15.0)	94 (58.8)	42 (26.3)	0 (0.0)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	36 (22.5)	54 (33.8)	67 (41.9)	3 (1.9)	น้อย
10. การปลูกพืชผักและผลิตอาหารเพิ่มขึ้น	ก่อน	1 (0.6)	31 (19.4)	102 (63.8)	26 (16.3)	0 (0.0)	ปานกลาง
	หลัง	0 (0.0)	51 (31.9)	72 (45.0)	33 (20.6)	4 (2.5)	ปานกลาง

ตารางที่ 33 แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ทั้งในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ซึ่งได้ผลการศึกษาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ก) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของพวกตนในระดับปานกลาง รองลงมาคือน้อย จำนวนได้ดังนี้

ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า กลุ่มชาวบ้านที่มีความเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับปานกลาง คือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.3 เห็นว่าสภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนแปลงพอประมาณ รองลงมาคือ เห็นว่าการศึกษาของชาวบ้านก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาวบ้านที่ใช้แรงงานก็มีได้อพยพไปทำงานที่อื่นมากขึ้น อีกทั้งคุณภาพชีวิตและสภาพความอยู่ของพวกตนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างในระดับปานกลาง ส่วนสภาพถนนในหมู่บ้านก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น สามารถใช้คมนาคมได้ตลอดทั้งปีด้วยเช่นกัน มีจำนวน

ผู้ออกความเห็นในแต่ละประเด็นคิดเป็นร้อยละ 56.9, 54.4, 37.5 ส่วนประเด็นที่ว่า ชาวบ้านได้รับเงินชดเชย รวมทั้งความช่วยเหลือและด้านอื่น ๆ จากภาครัฐ กลุ่มชาวบ้านร้อยละ 72.5 เห็นว่าอยู่ในระดับน้อย

ส่วนภายหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนของตน ที่ในระดับมากได้แก่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.3 เห็นว่า กลุ่มชาวบ้านที่ใช้แรงงานมีการอพยพออกไปทำงานที่อื่นมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลางหรือพอประมาณ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน การศึกษาของชาวบ้าน และสภาพถนนในบริเวณหมู่บ้านที่สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี โดยมีผู้ออกความเห็นคิดเป็นร้อยละ 60.0, 58.1 และ 51.3 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาวบ้านร้อยละ 53.8 ยังคงเห็นว่า พวกตนได้รับเงินชดเชย รวมทั้งความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากภาครัฐอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

ข) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ

ในด้านความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจ พบว่า โดยภาพรวมแล้ว มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง ขณะเดียวกันก็มีบางส่วนที่มีความเห็นในระดับมาก และน้อย แตกต่างกันไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในช่วงก่อนการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก พบว่า กลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเกษตรของพวกตนเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง กล่าวคือ ร้อยละ 66.9 เห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพ รวมถึงการเกษตร ประมง ไร่จ้าง และด้านอื่น ๆ อีก รองลงมาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้การปลูกพืชและการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น อันนำไปสู่การเพิ่มโอกาสที่จะหารายได้ได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 70.6, 63.8 และ 58.8 ตามลำดับ

ภายหลังจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ กลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงเห็นว่า พวกตนมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจพอประมาณ กล่าวคือ ส่วนใหญ่คือร้อยละ 45.0 เห็นว่ามีการเพาะปลูกพืชผักและการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น รองลงมาคือ มีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ การเกษตร การประมง การรับจ้าง รวมถึงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอาชีพใหม่อีกหลายอาชีพตามมา คิดเป็นร้อยละ 44.4 และ 43.8 ตามลำดับ และเป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 41.9 เห็นว่าส่งผลให้โอกาสที่จะหารายได้น้อยลง

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ก่อนและหลังการย้ายถิ่นฐาน อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

สภาพการณ์	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
การได้ประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก				
- ก่อนย้ายถิ่นฐาน	16.51	2.71	-4.66	0.00 **
- หลังย้ายถิ่นฐาน	17.53	3.27		
การเสียประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก				
- ก่อนย้ายถิ่นฐาน	18.08	4.78	-7.37	0.00 **
- หลังย้ายถิ่นฐาน	20.62	3.90		

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

ตารางที่ 34 แสดงถึงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ก่อนและหลังการย้ายถิ่นฐาน อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้งในช่วงก่อนและหลังการอพยพย้ายถิ่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จะได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำแม่มอกในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 16.51$ และ 17.53 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีทิศทางตรงกัน แต่เมื่อพิจารณาความแตกต่าง ($t = -4.66$) และค่าความน่าจะเป็น ($\text{Sig.} = 0.00$) พบว่า ค่าความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมก่อนและหลังการย้ายถิ่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประชากรมีความเห็นว่าภายหลังการย้ายถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมากขึ้น

ในด้านการเสียประโยชน์จากการสร้างอ่างเก็บน้ำ พบว่า ในช่วงก่อนการย้ายถิ่นฐาน ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าตนเสียประโยชน์ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 18.08$) แต่ภายหลังจากอพยพกลับพบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสูญเสียประโยชน์ในระดับมาก ($\bar{X} = 20.62$) เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่าง ($t = -7.37$) และค่าความน่าจะเป็น ($\text{Sig.} = 0.00$) แสดงถึง ค่าความแตกต่าง หรือความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านก่อนและหลังการย้ายถิ่นฐาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประชากรมีความเห็นว่า การเสียประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำแม่มอก ภายหลังการย้ายถิ่นมีมากกว่าก่อนการย้ายถิ่น

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก

สภาพการณ์	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม				
- ก่อนย้ายถิ่นฐาน	15.83	1.46	-6.55	0.00 **
- หลังย้ายถิ่นฐาน	16.86	2.06		
การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ				
- ก่อนย้ายถิ่นฐาน	11.60	1.52	-0.98	0.33
- หลังย้ายถิ่นฐาน	11.82	2.39		

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

ตารางที่ 35 แสดงถึง การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก จากผลการศึกษาวิเคราะห์สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นต่อสภาพสังคมในชุมชนของตนในช่วงก่อนและหลังการอพยพย้ายถิ่น ว่า พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 15.83$ และ 16.86 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงค่าความเปลี่ยนแปลง ($t = -6.55$) และค่าความน่าจะเป็น ($\text{Sig.} = 0.00$) พบว่า ทักษะของกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่ในช่วงก่อนและหลังการอพยพย้ายถิ่น มีความแตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่มอก ส่งผลให้สภาพสังคมของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนั่นเอง

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนของตน ทั้งในช่วงก่อนและหลังการสร้างอ่างเก็บน้ำอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาค่าความแตกต่าง ($t = -0.98$) และค่าความน่าจะเป็น ($\text{Sig.} = 0.33$) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นไม่แตกต่างกัน ในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ ทั้งก่อนและหลังการย้ายถิ่น